

Usnesení Etické komise Univerzity Hradec Králové k podnětu č. 01/2025

Podnět č. 01/2025 byl Etické komisi UHK předložen vyučující/m jedné z fakult a týká se posouzení, zda jednání jiné osoby (vyučující na téže fakultě) představuje porušení Etického kodexu UHK. Podnět má dvě větve a v první popisuje počínání, které má být v rozporu s Etickým kodexem UHK v následujících bodech: článek 3, odst. 4; článek 4, odst. 9; článek 4, odst. 10. Ve druhé větvi popisuje počínání, které má být v rozporu s Etickým kodexem UHK v následujících bodech: článek 2, odst. 1; článek 2, odst. 4.

Průběh jednání a odůvodnění stanoviska

Etická komise obdržela podnět v půlce března roku 2025 a k projednání zasedala třikrát – ve dnech 28.3., 11.4. a 26.5. – při druhém zasedání byla přítomna jak osoba podnět podávající, tak i osoba, jejíž jednání bylo označeno za potenciálně problematické ve vztahu k Etickému kodexu. Oběma byla dána příležitost vyjádřit se k obsahu podnětu a poskytnout svoji verzi událostí. Při třetím zasedání Etické komise byla pro doplnění kontextu přítomna ombudsmanka UHK.

V první větvi causy uvádí osoba podnět podávající, že během svých studií v rámci projektu specifického výzkumu v roce 2016 navrhla a sestavila funkční zařízení, které následně na základě vzájemné dohody poskytla k dalšímu využití. Podle jejího tvrzení byl tento přístroj (nebo jeho část) v roce 2023 bez jejího vědomí a souhlasu znovu využit v rámci jiného projektu specifického výzkumu a prezentován jako výsledek práce jiných osob. A jelikož ani výstup specifického výzkumu v podobě článku neobsahuje zmínku o jejím podílu, považuje tento postup za porušení publikační etiky.

Pokud lze destilovat to podstatné z výše uvedených článků Etického kodexu (článek 3, odst. 4; článek 4, odst. 9; článek 4, odst. 10.), jejichž porušení mělo být přezkoumáno, jde o tyto apely: *nepřivlastňovat si práci ostatních, chránit duševní vlastnictví a při využívání činnosti práce studujících a vyučujících činit pouze s jejich souhlasem.*

Etická komise po dalším šetření dospěla k názoru, že došlo k částečnému porušení. Vyučující se rozhodl/a využít zařízení, které dříve vytvořil/a jiná osoba a současně nedůsledně přistoupil/a k jejímu informování o záměru dále se zařízením pracovat. V dalším průběhu práce bylo sice zařízení upravováno, ale i kdyby skutečně došlo k nutnosti výrazněji přebudovat jeho první verzi, bylo správné kolegu/kolegyni na samém začátku krátce informovat, event. zmínit v poznámce pod čarou finálního textu jeho/její dřívější zapojení. Ochrana duševního vlastnictví je jedním z hlavních pilířů akademické práce, je základem pro férovou spolupráci a umožňuje otevřenou výměnu myšlenek bez

obav z neoprávněného присвоjení. Etická komise má za to, že v univerzitním prostředí je třeba hodnotu ochrany duševního vlastnictví hájit velmi silně, ba úzkostlivě, a to i tam, kde se na první pohled může zdát, že jde jen o „malou věc“. Právě v takových případech se ukazuje vysoká akademická kultura, postavená na poctivosti a respektu, o kterou bychom na UHK chtěli usilovat. Z toho důvodu se Etická komise přiklání k závěru, že jednání vyučující/ho nebylo plně v souladu s Etickým kodexem UHK.¹

Ve druhé větvi causy osoba podnět podávající uvádí, že jí byly krátce po sobě zamítnuty dvě žádosti o čerpání dovolené s odůvodněním, které považuje za nemístné a v rozporu se zákoníkem práce. Podle jejího názoru mohlo navíc jít o zneužití postavení nadřízené/ho, zejména s ohledem na to, že k zamítnutí došlo krátce poté, co veřejně upozornila na možné nesrovnalosti v předchozím výzkumném projektu.

Podle příloh podnětu bylo oficiálně uvedeným důvodem k zamítnutí dovolené *podezření ze zneužití výplaty odměn pro zvýšení náhrady mzdy za čerpání dovolené*. Etická komise má však za to, že šlo o nevhodné a nelegitimní odůvodnění zamítnutí. V první řadě připomíná, že na dovolenou, stejně jako na náhradu mzdy po dobu jejího čerpání, existuje zákonný nárok. Případné omezení tohoto práva musí být podloženo především vážnými provozními důvody. To se podle všeho nevztahuje na daný případ.

Z pohledu obecné praxe navíc ani není na UHK běžné omezovat čerpání dovolené v obdobích letních prázdnin či Vánoc, a to bez ohledu na předchozí pravidelné vyplácení odměn. Naopak, kolektivní smlouva výslovně počítá s možností čerpat dovolenou plošně v letních měsících, a to dokonce i v delším časovém úseku (zde šlo pouze o jednotlivé dny, jejichž dopad na výpočet náhrady mzdy by navíc musel být omezený).

Etická komise proto uzavírá, že zamítnutí žádosti o dovolenou nebylo legitimní a doporučuje pro jistotu informovat vedoucí pracovišť na univerzitě, aby do budoucna dbali na řádné, konkrétní a věcně podložené zdůvodňování podobných rozhodnutí. Podle Etické komise jim má být explicitně řečeno, že tam nepatří odmítnutí žádosti o dovolenou z důvodu podezření na kalkulované zvýšení náhrady mzdy po výplatě odměn.

Pokud je podstatou navrženého článku 2, odst. 1 Etického kodexu vyjádřit obecný princip odpovědného a zákonného jednání vůči právům zaměstnanců a zaměstnankyň, tak jej lze

¹ Vyučující, jehož jednání bylo předmětem podnětu, při svém vystoupení před Etickou komisí trval/a na tom, že přínos původního zařízení pro účely tehdejšího výzkumu byl minimální, nicméně připustil/a, že snad bylo vhodné alespoň informovat svého kolegu/svoji kolegyni o tom, že se na zařízení dále pracuje a je využíváno. Tato reflexe se Etické komisi zdá postačující a nenavrhuje další opatření, snad jen kromě doporučení dbát do budoucna na jasné dohody o využití autorských výstupů a na transparentní informování všech spolupracujících osob.

využít i pro hodnocení tohoto případu a mluvit o jeho porušení – Etický kodex UHK, článek 2, odst. 1: „Studenti a zaměstnanci jednají v souladu s etickými principy vyjádřenými tímto etickým kodexem a předchází jednání, jež by porušovalo práva a svobody člověka, zákony, další právní předpisy, vnitřní předpisy a další normy UHK.“

Etická komise naopak neshromáždila dostatek podkladů, aby mohla zodpovědně prohlásit, že lze tento konkrétní incident provázat s osobním vztahem obou dotčených osob (tj. zhodnotit, zda se jedná o aktivní pokus uškodit v rámci odplaty).

Porušení následujícího ustanovení Etického kodexu tudíž neshledáváme za jednoznačně prokázané: Článek 2, odst. 4: „Studenti a zaměstnanci jednají kolegiálně, se vzájemnou úctou a respektem. Nedopouštějí se nátlaku a jednání, které by mohlo druhé poškodit. Kritika je věcná, podložená, sdělují ji korektním způsobem a případné spory řeší konstruktivně, otevřeně a s porozuměním.“

V rámci šetření Etické komise se ovšem objevily indicie, které leccos nezdravého ve vztahu obou osob na daném pracovišti naznačují, a zároveň tak znemožňují prohlásit věc za pouhý jednorázový exces či politováníhodné nedorozumění.

Etická komise proto považuje za žádoucí, aby se vzniklou situací zabývalo vedení fakulty, a doporučuje využít podporu univerzitní ombudsmanky nebo odbornou supervizi. Zprostředkování nezávislého mediačního setkání či profesionálně facilitované diskuze umožní oběma stranám pojmenovat sporná témata, podpoří kulturu otevřené a férové komunikace na pracovišti a předejde dalším potenciálním nedorozuměním.

Hlasování komise o stanovisku: přítomno členů a členek: 5, pro – 4, proti – 1, zdrželo se – 0.

V Hradci Králové dne 12. 8. 2025

Michal Rigel

předseda Etické komise UHK